

แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย*

THE POLITICAL CONCEPT OF ZHŪGE LIÀNG IN THE ROMANCE OF THE THREE KINGDOMS LITERATURE UPON THAI SOCIETY

พระมหาจักรพงษ์ ชินเมธี, พรรษา พฤษยากร, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

Phramaha Jakkaphong Jinamedhī, Pansa Bridhyankura, Termsak Tong-In

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author. E-mail: Pol05jakkapong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊ก ศึกษาแรงจูงใจที่ทำให้เกิดแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้ง และศึกษาอิทธิพลจากแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้ง ได้แก่ พระมหากษัตริย์ทรงจัดระเบียบสังคม ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจ ทรงปกครองโดยบารมี ทรงถืออาญาสิทธิ์ และทรงอยู่ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะ 2. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้ง ได้แก่ ความต้องการประสบความสำเร็จของเล่าปี่ ความต้องการความไว้วางใจจากเล่าปี่ และความต้องการอำนาจบารมีของเล่าปี่ 3. แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งที่มีต่อสังคมไทย ได้แก่ การจัดระเบียบสังคมให้เป็นปกติสุข การเป็นศูนย์กลางระบบสังคมการเมืองที่มั่นคง การปกครองโดยบารมีให้ประชาชนเคารพปฏิบัติตาม การดำเนินงานภายใต้กฎหมาย และการดำรงตนเป็นที่เคารพของราษฎร และแรงบันดาลใจในการดำเนินกิจกรรมทางสังคมการเมืองไทย

คำสำคัญ: แนวคิดทางการเมือง; วรรณกรรมสามก๊ก; ขงเบ้ง

Abstract

Objectives of this article were to study Zhūge Liàng's political concept in the romance of the three kingdoms literature, to study the motivation of Zhūge Liàng's political concept and to study the influence of Zhūge Liàng's political concept in the romance of the three kingdoms literature upon Thai Society, using qualitative research. Findings were: 1. The Zhūge Liàng's political concept: the king ruled the social orders, the king was the people's spiritual center, the king as the charismatic ruler, the king holds the absolute power under the law,

---

* Received March 6, 2020; Revised March 17, 2020; Accepted March 20, 2020

the king is the center of respect and worship of people. 2. The motivation of Zhūge Liàng's political concept was the Liú Bèi's desire to get rid of Cáo Cāo and restore Han Dynasty. Liú Bèi's trust to avoid Zhūge Liàng resistance from Liú Bèi's army and Liú Bèi's desire for power to maintain the Han Dynasty. 3. The influence of Zhūge Liàng's political concept upon Thai Society: normal and peaceful social order arrangement, sustainable political center, charismatic administration for people to respect and abide, absolute power and administration under the laws and self behavior that people respect and worship, aspiration for conducting Thai political activities.

Keywords: Political Concept; Three Kingdoms Literature; Zhūge Liàng

บทนำ

แนวคิดทางการเมืองเกิดขึ้นตามสภาพแวดล้อมในสังคม สามารถจำแนกได้ 2 ประเภท ได้แก่ แนวคิดทางการเมืองตะวันตกและตะวันออก แนวคิดทางการเมืองตะวันออกมีศาสนาเป็นพื้นฐาน ซึ่งได้เป็นฐานความคิด ณ ประเทศนั้นๆ และได้มีการแผ่ขยายออกไป (ไชยยันต์ ไชยพร, 2547) ในปัจจุบัน ประเทศโลกตะวันออกที่มีอิทธิพลมาก ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีประวัติศาสตร์ยาวนาน ได้เกิดความขัดแย้ง ความสงบ และเรื่องราวต่างๆ มากมาย ดังคำกล่าวที่ว่า “ธรรมดาสรรพสิ่งในใต้ฟ้า เมื่อแยกกันนานๆ ก็กลับเข้ารวมกัน เมื่อรวมกันนานๆ ก็กลับแยกกันอีก” (เจ้าพระยาพระคลัง (หน), 2547) ซึ่งสามารถศึกษาผ่านพงศาวดาร โบราณสถาน หรือวรรณกรรม

วรรณกรรมสามก๊ก เป็นวรรณกรรมประวัติศาสตร์ของจีนที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณกรรมที่ควรศึกษา เพราะแฝงไปด้วยคติ การวางกลยุทธ์ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้แต่ขึ้นโดยนำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์จีนในช่วงระหว่างยุคสามก๊ก พ.ศ.763-823 (Sānguó Shídài, (220 AD–280 AD) โดยหลอกว่านจง (Luó Guànzōng, (1330 AD-1400 AD) ได้มีการแปลเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เชื่อว่าเกิดขึ้นก่อนพ.ศ. 2348 หรือในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 พระองค์ได้ทรงรับสั่งให้ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นผู้อำนวยการแปลเป็นหนังสือ 95 เล่ม สมุดไทย จากนั้นได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 4 ที่โรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ใน พ.ศ. 2408 ฉบับพระยาคลังหน และถูกพิมพ์ซ้ำ อีกหลายครั้ง จนกระทั่งกลายเป็นวรรณกรรมยอดเยี่ยม รวมทั้งถูกสร้างเป็นภาพยนตร์ ละคร และถูกนำมาฉายในประเทศไทย รวมทั้งมีวรรณกรรมสามก๊กฉบับอื่น ๆ อีกจำนวนมากที่ถูกผลิตซ้ำ ขยายความเพิ่ม ตีความใหม่ เปลี่ยนวิธีการเล่าเรื่อง (ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา, 2555) เช่น สามก๊กฉบับวณิพก (ยาขอบ, 2520) สามก๊กฉบับนายทุน โจโฉ นายกตลอค

กาล (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2530) สามก๊กฉบับนายหนวย (หนวย, 2495) สามก๊กฉบับนักบริหาร (เจริญ วรรณะสิน, 2562) สามก๊กฉบับคนชายชาติ (ไพศาล พีชมงคล, 2550) ถอดรหัสสามก๊ก: ครองใจคนครองใจงาน (ปวิตร กิจจานุเคราะห์, 2553) กลยุทธ์สามก๊ก: สรุบทเรียนความพ่ายแพ้ พลิกฟื้นสู่ชัยชนะ (ทองแถม นาถจำนง, 2543)

ดังนั้นบุคลิกภาพของตัวละครในสามก๊กทั้งขงเบ้ง เล่าปี่ โจโฉ ซุนกวน จึงเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทย โดยเฉพาะขงเบ้ง ที่ถือว่าเป็นผู้นำระดับบริหารที่มีอำนาจเสมือนหนึ่งเป็นกษัตริย์ มีบุคลิกภาพที่โดดเด่นตามสำนวนที่ถูกแปลมาว่า “ผู้หยั่งรู้ดินฟ้ามหาสมุทร” (ยาขอบ, 2520) ด้วยความโดดเด่นที่เป็นทั้งบริหาร นักจัดการ และการผลิตซ้ำในภาคภาษาไทย แนวความคิดทางการเมืองและการบริหารจัดการ จึงเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งมีความน่าสนใจ เพราะขงเบ้งเป็นผู้เสนอยุทธศาสตร์หลงจงซึ่งก่อให้เกิดสถานภาพสามก๊กขึ้น และได้ช่วยเหลือให้เล่าปี่กลายเป็นผู้ครองอำนาจก๊กหนึ่งในสามก๊กในเวลาต่อมา (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราจรรยาภาพ, 2471)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย เนื่องจากขงเบ้งเป็นตัวละครที่มีตัวตนจริงในทางประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การศึกษาว่าแนวคิดทางการเมืองเป็นอย่างไร มีอะไรบ้างที่เป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกิดแนวคิดทางการเมือง และแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งมีอิทธิพลต่อสังคมไทยหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้ความรู้จากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปบูรณาการการเรียนรู้และนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยให้เจริญยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊ก
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่ทำให้เกิดแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊ก
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลจากแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 รูปหรือคน แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มนักวิชาการด้านปรัชญาและศาสนา 2) กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ 3) กลุ่มนักวิชาการและนักเขียนเรื่องสามก๊ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง ตามกรอบของการศึกษาเรื่อง “แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย” ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย ตลอดจนข้อมูลที่ได้รับการยอมรับ วิเคราะห์ด้วยเนื้อหาเชิงพรรณนาความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้ง พบว่า มีแนวคิดสมบูรณ์ญาณาสีทธิราชซึ่งยึดถือพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำสูงสุด ประกอบด้วยหลัก 5 ประการ ได้แก่ 1) พระมหากษัตริย์ทรงจัดระเบียบสังคม เนื่องจากสังคมจีนได้ปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า พระมหากษัตริย์ทรงจัดระเบียบปกครองเพื่อความผาสุกแห่งราษฎร และวัฒนธรรมประเพณีลัทธิขงจื้อ (Confucius, (551 BC-479 BC) ซึ่งยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี 2) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์กลางสังคมการเมือง เนื่องจากขงเบ้ง (Zhūgē Liàng, (181 AD-234 AD) ดำเนินภารกิจโดยประสงค์ให้ราชวงศ์ฮั่นดำรงอยู่ เพื่อผลประโยชน์แห่งราชวงศ์ฮั่น (Han dynasty, (206 BC–220 AD) ยึดอำนาจคืนจากโจโฉ (Cáo Cāo, (155 AD-220 AD) สู่พระเจ้าเหี้ยนเต้ (Hàn Xiàndì, (181 AD-234 AD) ในฐานะศูนย์รวมจิตใจของราษฎร 3) พระมหากษัตริย์ทรงปกครองโดยบารมี เนื่องจากขงเบ้งได้สร้างบารมีให้เกิดความชอบธรรม อังความที่เล่าปี่เป็นเชื้อพระวงศ์ฮั่น และขงเบ้งได้ปฏิบัติตนตามคุณธรรมจริยธรรมเพื่อสร้างความนับถือแก่ผู้ได้รับรู้กิตติศัพท์ 4) พระมหากษัตริย์ทรงถืออาญาสิทธิ์ เนื่องจากขงเบ้งสนับสนุนให้ราชวงศ์ฮั่นมีพระราชอาญาสิทธิ์สมบูรณ์ ได้ประกาศว่าโจรก็บราชวงศ์ฮั่นจะอยู่ร่วมกันไม่ได้ ได้ช่วยเหลือสนับสนุนการกอบกู้ราชบัลลังก์ คืนพระราชอำนาจแก่พระมหากษัตริย์ให้ทรงมีพระราชอาญาสิทธิ์โดยสมบูรณ์ตามที่เล่าปี่ (Liú Bèi, 161 AD-223 AD) ได้วางเป็นนโยบายหลัก และ 5) พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ในฐานะเคารพสักการะ เนื่องจากขงเบ้งประพุดิตนให้เป็นที่เคารพต่อประชาชน และได้ยกย่องเล่าปี่ตลอดถึงพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์ฮั่นว่าได้ดำรงด้วยคุณธรรมซึ่งเป็นรากฐานให้เกิดความเคารพสักการะต่อราษฎร แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นล้วนเกิดจากกลุ่มขุนนางที่ไม่จงรักภักดี สมควรปราบปรามให้หมดสิ้น

2. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้ง พบว่า 1) ความต้องการประสบความสำเร็จของเล่าปี่ และเนื่องด้วยตระกูลของตนซึ่งรับราชการมาตั้งแต่อดีต เมื่อราชวงศ์เกิดความเสื่อมโทรมขึ้น และขงเบ้ง ไม่สามารถแก้ไขได้ตามปกติ จึงต้องดำเนินการกับกลุ่มอำนาจซึ่งมีความคิดที่ตรงกันกับตน และพยายามให้ประสบผลสำเร็จ ขงเบ้งได้รับการเชื่อใจจากเล่าปี่ให้ช่วยทำภารกิจ และได้แสดงความจริงใจว่าสิ่งทำนั้นมุ่งหมายเพื่อให้ราชวงศ์ฮั่นดำรงคงอยู่ต่อไป ขงเบ้งได้มองเห็นความจริงใจเช่นนี้จึงได้ลงมาเพื่อช่วยเหลือให้เล่าปี่ประสบผลสำเร็จ (นิธิพันธ์ วิ

ประวิทย์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2563) 2) ความต้องการความรักใคร่ผูกพันจากเล่าปี เนื่องจากในวรรณกรรม เล่าปีได้แสดงความจริงใจต่อขงเบ้ง ทำให้เกิดความผูกพันระหว่างเล่าปีกับขงเบ้ง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับศิษย์ ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา การดำเนินภารกิจมีจุดมุ่งหมายให้ภารกิจของผู้เป็นนายประสบผลสำเร็จ (ภัทร ฉลาดแพทย์, 2562, หน้า 301) และ 3) ความต้องการอำนาจบารมีของเล่าปี เนื่องจากเล่าปีต้องการอำนาจบารมีเพื่อเป็นศักยภาพในการฟื้นฟูราชวงศ์ฮั่น และแผนการดำเนินภารกิจสื่อให้เห็นว่าขงเบ้งมีความต้องการให้เล่าปีเกิดบารมีเพื่อนำมาเป็นพลังในการช่วยเหลือราชวงศ์ฮั่น เล่าปีได้อ้างความเป็นเชื้อพระวงศ์ฮั่น ทำให้เกิดบารมีและความชอบธรรมอีกด้วย (ชัชวพันธ์ สันติเดช, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2563)

3. แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งที่มีต่อสังคมไทย พบว่า จำแนกได้เป็น 2 ประการ ได้แก่ 1) แนวคิดทางการเมืองสำหรับผู้นำสังคมการเมืองไทยในอุดมคติ ซึ่งประชาชนคาดหวังให้ผู้นำมีแนวคิดทางการเมืองที่สามารถจำแนกเป็น 5 ประการ ได้แก่ การจัดระเบียบสังคมให้เป็นปกติสุข การเป็นศูนย์กลางของระบบสังคมการเมืองที่มั่นคง การปกครองโดยบารมีเพื่อให้ประชาชนเคารพและปฏิบัติตาม การถืออาญาสิทธิ์ดำเนินงานภายใต้กฎหมาย และการดำรงตนเป็นที่เคารพของราษฎร และ 2) แรงบันดาลใจในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง สามารถจำแนกเป็น 3 ประการ ได้แก่ ความต้องการประสบผลสำเร็จในทางการเมือง ความต้องการความรักความผูกพันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และความต้องการอำนาจบารมีในทางการเมือง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

1. แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้ง ผลการวิจัยพบว่า มีแนวคิดสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งยึดถือพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำสูงสุด ประกอบด้วยหลัก 5 ประการ ได้แก่ 1) พระมหากษัตริย์ทรงจัดระเบียบสังคม เนื่องจากสังคมจีนได้ปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า และวัฒนธรรมประเพณีลัทธิขงจื้อซึ่งยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี 2) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์กลางสังคมการเมือง เนื่องจากขงเบ้งดำเนินภารกิจเพื่อผลประโยชน์แห่งราชวงศ์ฮั่น ยึดอำนาจคืนจากโจโฉสู่พระเจ้าเหี้ยนเต้ในฐานะศูนย์รวมจิตใจของราษฎร 3) พระมหากษัตริย์ทรงปกครองโดยบารมี เนื่องจากขงเบ้งได้สร้างบารมีให้เกิดความชอบธรรม และได้ปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมเพื่อสร้างความนับถือแก่ผู้ได้รับรู้กิตติศัพท์ 4) พระมหากษัตริย์ทรงถืออาญาสิทธิ์ เนื่องจากขงเบ้งสนับสนุนให้ราชวงศ์ฮั่นมีพระราชอาญาสิทธิ์สมบูรณ คั้นพระราชอำนาจแก่พระมหากษัตริย์ให้ทรงมีพระราชอาญาสิทธิ์โดยสมบูรณตามที่เล่าปีได้วางเป็นนโยบายหลัก และ 5) พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ในฐานะเคารพสักการะ เนื่องจากขงเบ้งได้ยกย่องเล่าปี ตลอดถึง

พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์ฮั่นว่าได้ดำรงด้วยคุณธรรมซึ่งเป็นรากฐานให้เกิดความเคารพสักการะต่อราษฎร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล ธนากิจบริสุทธิ์ (2556) ได้ศึกษา “แนวคิดและพระบรมราโชบายทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตามกรอบแนวคิดทางการเมืองของมาเคียเวลลี” พบว่า แนวคิดทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดทางการเมืองของมาเคียเวลลีในเรื่องภาวะผู้นำทางการเมือง การได้มาซึ่งอำนาจ การรักษาอำนาจ การรวมชาติเป็นหนึ่งเดียวและความมั่นคงแห่งรัฐ พระบรมราโชบายทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการจัดรูปแบบและระเบียบทางการเมืองการปกครองภายในรัฐให้เป็นสมัยใหม่ การจัดตั้งกองกำลังแห่งชาติ การดำเนินการทางการเมืองทูตกับรัฐภายนอก และการตรากฎหมายเพื่อบังคับใช้ภายในรัฐ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจรวมศูนย์แห่งองค์พระมหากษัตริย์ และรักษาอำนาจสถาบันพระมหากษัตริย์ให้ครอบคลุมขอบเขตแห่งรัฐอันนำมาซึ่งความมั่นคงแห่งรัฐ และการรวมชาติสยามเป็นหนึ่งเดียว

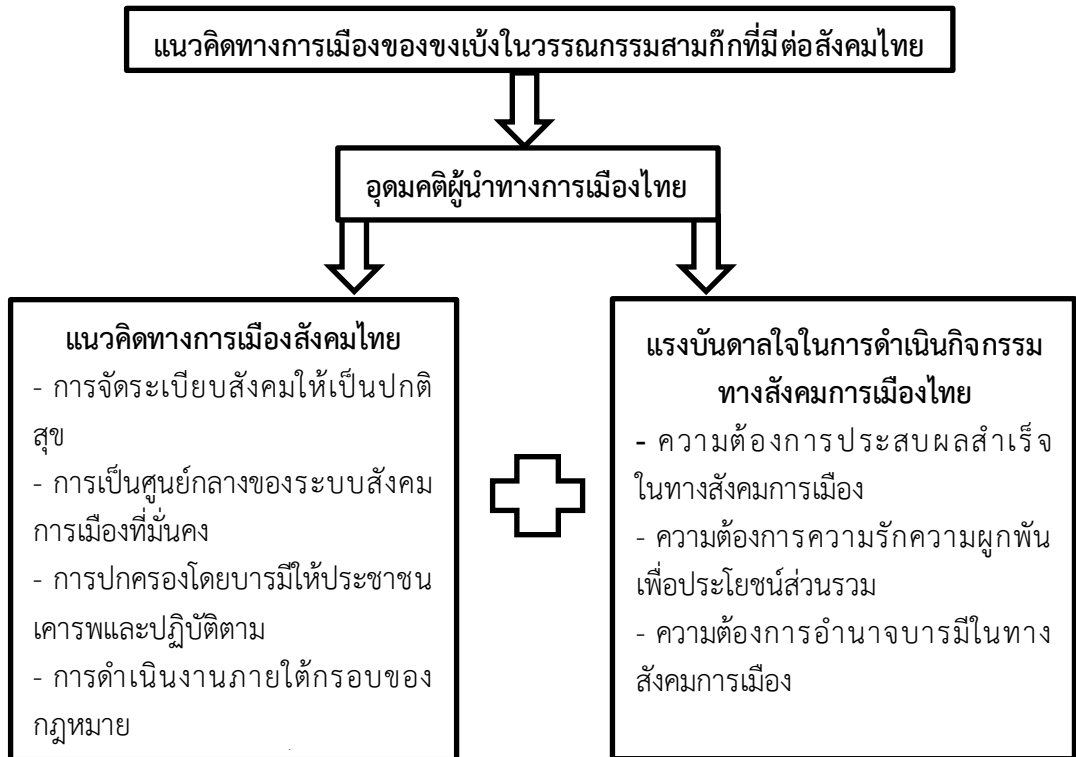
2. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดแนวคิดทางการเมืองของขงเบ้ง พบว่า มีแรงจูงใจตามทฤษฎีแรงจูงใจของ McCelland ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ 1) ความต้องการประสบความสำเร็จของเล่าปี่ เนื่องจากขงเบ้งได้รับอิทธิพลลัทธิขงจื้อและตระกูลของตนซึ่งรับราชการมาตั้งแต่อดีต เมื่อขงเบ้งไม่สามารถแก้ไขได้ตามปกติ จึงต้องดำเนินการกับกลุ่มอำนาจอื่น ซึ่งได้รับการเชื้อเชิญจากเล่าปี่ให้ช่วยทำภารกิจ ขงเบ้งได้มองเห็นความจริงใจเช่นนี้จึงได้ลงมาเพื่อช่วยเหลือให้เล่าปี่ประสบความสำเร็จ 2) ความต้องการความรักใคร่ผูกพันจากเล่าปี่ เล่าปี่ได้แสดงความจริงใจต่อขงเบ้ง ทำให้เกิดความผูกพันระหว่างเล่าปี่กับขงเบ้ง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับศิษย์ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา การดำเนินการกิจของผู้เป็นนายมีจุดมุ่งหมายให้ประสบความสำเร็จ และ 3) ความต้องการอำนาจบารมีของเล่าปี่ เนื่องจากเล่าปี่ต้องการอำนาจบารมีเพื่อเป็นศักราชในการฟื้นฟูราชวงศ์ฮั่น และแผนการดำเนินการกิจสื่อให้เห็นว่าขงเบ้งมีความต้องการให้เล่าปี่เกิดบารมีเพื่อนำมาเป็นพลังในการช่วยเหลือราชวงศ์ฮั่น เล่าปี่ได้อ้างความเป็นเชื้อพระวงศ์ฮั่น ทำให้เกิดบารมีและความชอบธรรมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูวงศ์ อุบลาลี และธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2559) ได้ศึกษา “พัฒนาการของการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์ในสังคมไทย ศึกษาผ่านการตีความตวับทสามก๊ก” พบว่า การเข้ามามีบทบาทของกลุ่มทุนนั้น มีสิ่งที่เข้ามามีบทบาทโดยตรงคือการลงรับสมัครเลือกตั้ง และมีบทบาทโดยอ้อมด้วยการสนับสนุนเงินทุนให้กับพรรคการเมือง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สามก๊กเปลี่ยนฐานะทางยุทธศาสตร์จากการทหารมาสู่การบริหาร เนื่องจากการเข้ามาของกลุ่มนายทุนจีนดังกล่าวได้ส่งผลต่อสามก๊กในฐานะของวรรณกรรมที่คุ้นเคยกันเป็นอย่างดีในหมู่คนไทยและคนจีน จากอดีตที่ผ่านมาคนจีนถูกขูดรีดจากขุนนางอำมาตย์ไทยที่มีอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจในขณะนั้น รวมถึงนโยบายของรัฐไทยในการกีดกันกลุ่มคนจีนไม่ให้เข้ามามีบทบาทภายในประเทศมากนัก ทำให้การเข้ามามีบทบาทของกลุ่มคนจีนในระยะหลังจำเป็นต้องสร้างความชอบธรรมให้เป็นที่

ยอมรับของสังคมไทย โดยผ่านตัวบทสามก๊กซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคมไทย เป็นเครื่องมือและตัวเชื่อมร้อยสังคมซึ่งถือเป็นวิธีการหนึ่งของกลุ่มคนจีนนำมาใช้ภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมที่มุ่งสะสมความร่ำรวย พร้อมทั้งเผยแพร่อุดมการณ์ผ่านตัวบทสามก๊กในฐานะเครื่องมือทางการบริหารที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและความร่ำรวย

3. แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งที่มีต่อสังคมไทย พบว่า จำแนกได้เป็น 2 ประการ ได้แก่ 1) แนวคิดทางการเมืองสำหรับผู้นำสังคมการเมืองไทยในอุดมคติ ได้แก่ การจัดระเบียบสังคมให้เป็นปกติสุข การเป็นศูนย์กลางของระบบสังคมการเมืองที่มั่นคง การปกครองโดยบารมี เพื่อให้ประชาชนเคารพและปฏิบัติตาม การถืออาญาสิทธิ์ดำเนินงานภายใต้กฎหมาย และการดำรงตนเป็นที่เคารพของราษฎร และ 2) แรงบันดาลใจในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ได้แก่ ความต้องการประสบผลสำเร็จในทางการเมือง ความต้องการความรักความผูกพันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และความต้องการอำนาจบารมีในทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิริยญา คล้ายบัว (2554) ได้ศึกษา “ผู้นำทางการเมืองเชิงอุดมคติในวรรณคดีสามก๊ก: วิเคราะห์ภาวะผู้นำของขงเบ้ง” พบว่า ขงเบ้งมีคุณลักษณะภาวะผู้นำ 9 ประการ ได้แก่ 1) ปณิธานอันเด็ดเดี่ยว 2) ปราดเปรื่องทรงภูมิ 3) งามสง่ามาดดูดี 4) จิตใจสูงภูมิธรรม 5) ถือสัจจะวาจา 6) เครื่องอาญารักษากฎหมาย 7) กล้าหาญชาญณรงค์ 8) เผด็จการอย่างมีศิลป์ และ 9) มีภราดรภาพเป็นการใช้ภาวะผู้นำในการกอบกู้บ้านเมืองที่กำลังแตกแยกและตกต่ำเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงสภาพทางการเมืองการปกครองตลอดจนสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้นำกับผู้ใต้บังคับบัญชาและประชาชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้นำทางการเมืองไทยควรยึดถือเป็นแบบอย่างและนำมาปรับใช้ในสภาพที่บ้านเมืองเกิดความระส่ำระสายวุ่นวายหรือแตกแยกได้ คุณลักษณะภาวะผู้นำทั้ง 9 ประการเพียงพอที่ผู้นำทางการเมืองของไทยและผู้นำในทุกระดับสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้และยึดถือเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำและศักยภาพของตนให้เกิดประโยชน์ได้ไม่มากนักน้อยทั้งนี้เพื่อความยั่งยืนผาสุกของประชาชนและความมั่นคงของบ้านเมือง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ที่ได้จากการศึกษา เรื่อง แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย สามารถนำมาสรุปเพื่อไปใช้ประโยชน์จริง

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา: พระมหาจักรพงษ์ ชินเมธี (2562)

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย คือ อุดมคติผู้นำทางการเมืองไทย ประกอบด้วยแนวคิดทางการเมืองในการดำเนินประโยชน์เพื่อสังคม ได้แก่ การจัดระเบียบสังคมให้เป็นปกติสุข การเป็นศูนย์กลางของระบบการเมืองที่มั่นคง การปกครองโดยบารมีเพื่อประชาชนเคารพและปฏิบัติตาม การดำเนินงานภายใต้กรอบของกฎหมาย และการดำรงตนให้เป็นที่รักที่เคารพของราษฎร มีแรงบันดาลใจในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่ต้องการให้ประสพผลสำเร็จ มีความสัมพันธ์ผูกพันกันเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม สามารถสร้างบารมีในสังคมการเมืองได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
2. ภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาวรรณกรรมไทยและต่างประเทศให้มากขึ้น
3. ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนให้มีการแปลสามก๊กฉบับประวัติศาสตร์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ภาครัฐควรนำวรรณกรรมสามก๊กมาเผยแพร่ผ่านสื่อหลักและสื่อออนไลน์
2. ภาครัฐควรนำเสนอการเป็นพลเมืองที่ดีตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขโดยนำตัวละครในวรรณกรรมสามก๊ก ได้แก่ ขงเบ้ง มาเป็นตัวอย่างให้แก่ประชาชนทั่วไป
3. ภาครัฐควรปลูกฝังการเป็นข้าราชการที่ดี ซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้คู่คุณธรรม โดยนำตัวละครในวรรณกรรมสามก๊ก ได้แก่ ขงเบ้ง มาเป็นตัวอย่างให้กับข้าราชการทุกระดับ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยแนวคิดทางการเมืองของตัวละครในวรรณกรรมสามก๊กที่มีต่อสังคมไทย
2. ควรวิจัยอิทธิพลตำราพิชัยสงครามจिनที่มีต่อการเมืองไทย
3. ควรวิจัยเปรียบเทียบบทบาททางการเมืองของขงเบ้งที่ปรากฏในวรรณกรรมและในประวัติศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- คึกฤทธิ์ ปราโมช. (2530). *สามก๊กฉบับนายทุน โจโฉ นายกตลอคกาล*. กรุงเทพฯ : สยามรัฐ.
- เจริญ วรรณะสิน. (2562). *สามก๊ก : ฉบับนักบริหาร*. กรุงเทพฯ ฯ : แสงดาว.
- เจ้าพระยาพระคลัง (หน). (2547). *สามก๊ก* (เล่ม 1- เล่ม 3) (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- ชัชวรินทร์ สันติเดช. (2563, 28 มกราคม). นักเขียนและแฟนพันธุ์แท้สามก๊ก 2551. [บทสัมภาษณ์].
- ชวงค์ อุบลี, และธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2559). พัฒนาการของการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางยุทธศาสตร์ในสังคมไทย ศึกษาผ่านการตีความตัวบทสามก๊ก. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 6(1), 428-442.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2547). แนวคิดทางการเมืองและสังคมตะวันตก. *เอกสารการสอนชุดวิชาแนวคิดทางการเมืองและสังคม*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทองแถม นาถจำนง. (2543). *กลยุทธ์สามก๊ก : สรุปบทเรียนความพ่ายแพ้ พลิกฟื้นสู่ชัยชนะ*. กรุงเทพฯ : ชุมศิลป์ธรรมดา.

- นพดล ธนากิจบริสุทธิ. (2556). *แนวคิดและพระบรมราชโองบายทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตามกรอบแนวคิดทางการเมืองของมาเคียเวลลี* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการเมืองการปกครอง สาขาวิชา รัฐศาสตร์). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิธิพันธ์ วิประวิทย์. (2563, 26 มกราคม). แพนพังก์แท้ราชวงศ์จีน 2556 นักเขียน และ สถาปนิก [บทสัมภาษณ์].
- ปวีตร กิจจานุเคราะห์. (2553). *ถอดรหัสสามก๊ก: ครองใจคน ครองใจงาน*. กรุงเทพฯ : เอพี ครี เอทีฟ,
- พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ. (2471). *ตำนานหนังสือสามก๊ก*. กรุงเทพฯ: โสภณพิพิธธรรมชนากร.
- พระมหาจักรพงษ์ ชินเมธี (คำยอดใจ). (2562). *แนวคิดทางการเมืองของขงเบ้งในวรรณกรรม สามก๊กที่มีต่อสังคมไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพศาล พิฆังคค. (2550). *สามก๊กฉบับคนขายชาติ*. กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์.
- ภัทระ ฉลาดแพทย์. (2562). *วิถีแห่ง ขงจื้อ ขงเบ้ง โจโฉ สอนให้เป็น “ยอดคน” ไร้ขีดจำกัด*. กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่งแสงการพิมพ์ จำกัด.
- ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา. (2555). *ที่นี่ตอบโจทย์: อ่านสามก๊ก สังคมไทย. สถานีโทรทัศน์ช่องไทยพี บีเอส. สืบค้น 26 เมษายน 2555, จาก [https://www.youtube.com /watch?v=LYw3bln8Kc&t=17s](https://www.youtube.com/watch?v=LYw3bln8Kc&t=17s).*
- ยาขอบ. (2520). *สามก๊ก ฉบับฉวิพาก*. กรุงเทพฯ: ผดุงศึกษา.
- วิริญญา คล้ายบัว. (2554). *ผู้นำทางการเมืองเชิงอุดมคติในวรรณคดีสามก๊ก : วิเคราะห์ภาวะ ผู้นำของขงเบ้ง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- หนวย. (2495). *สามก๊กฉบับนายหนวย*. กรุงเทพฯ: ผดุงศึกษา.